

- створення належних фінансових умов для зміцнення економічної бази розвитку територіальних громад.

На регіональному та місцевому рівнях:

- запровадження елементів ринкової моделі управління державними фінансами, зокрема, програмно-цільовий метод бюджетування, середньострокове бюджетне прогнозування, стратегічне планування діяльності головних розпорядників бюджетних коштів;

- впровадження середньострокового і довгострокового планування бюджету розвитку, що має спрямування на реалізацію інвестиційних програм (проектів);

- закріплення за місцевими бюджетами частки національних податків, котра не враховуватиметься при розрахунку міжбюджетних трансфертів. Найефективнішим заходом (поділяємо думку О.О. Молдавана [8,с.62]) є закріплення за місцевими бюджетами частини податку на прибуток підприємств, що сприятиме їх зацікавленості в зростанні надходжень цього податку та поліпшенні умов ведення бізнесу;

- зростання зацікавленості у місцевих органах влади в ефективності реалізації податкового потенціалу регіону;

- збільшення фінансової підтримки регіонального розвитку в рамках міжнародних програм та співпраці з міжнародними фінансовими організаціями.

Проте, стверджувати, що запроваджені новації дадуть тільки позитивний результат, передчасно. Специфіка розвитку регіонів в Україні є неоднорідною, а бюджетна децентралізація, за оцінками експертів, явище багатоаспектне та неоднозначне.

Отже, процес реформування, модернізації має початок і немає завершення, тому напрямом подальших досліджень, залишається аналіз ризиків та викликів, пов'язаних із бюджетною децентралізацією.

Перелік посилань:

1. Возняк Г.В. Бюджетні механізми підтримки розвитку регіонів в умовах модернізації економіки України /Г.В. Возняк// *Регіональна економіка*.-2013.-№3-с. 205-216.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014р №385 «Про Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>.

3. Закон України «Про засади державної регіональної політики» [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

4. Піхотський В.Ф. Стабільність фінансової системи через ефективне використання бюджетних коштів /В.Ф. Піхоцький// *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Збірник наукових праць*. Випуск 3(107). Інститут регіональних досліджень НАН України, 2014,-с.332-338.

5. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні. Наукова доповідь /НАН України ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України/За наук.ред. В.С. Кравціва – Львів, 2015.-204с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).

6. Фінансові механізми формування конвергентної моделі регіонального розвитку: монографія НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України/За наук. ред. Сторонянської І.З. - Львів,-2014.-438с.

7. Патрік Крауліх, Гунтер Вайланд. Програмно-цільовий метод бюджетування у Федеральній землі Гессен, Німеччина / Патрік Крауліх, Гунтер Вайланд // *Фінанси України*. -2014. -№11. -с.7-16.

8. Молдаван О.О. Новий етап реформи системи державних фінансів України: ключові пріоритети та завдання/О.О. Молдаван// *Фінанси України*. -2014.-№8.-с.57-69.

*Стаття надійшла: 16.05.2016 р.
Рецензент: д.е.н., проф. Бабич Д.В.*

УДК 330.1:332.1

JEL Classification: A10, R12, R58

КАТЕГОРІЇ “ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР” І “ПРОСТОРОВА ЕКОНОМІКА” В РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Яскал І.В., к.е.н.

Буковинський державний фінансово-економічний університет, м. Чернівці

Анотація. У статті проведено теоретичний аналіз категорій “простір”, “економічний простір”, “просторова економіка” з метою подальшого розвитку концепції економічного простору. Розгля-

даються причини, через які фактор простору не був предметом розгляду класичних економічних теорій. Неврахування простору в класичних економічних дослідженнях призвело до певної їхньої спрощеності.

Виявлено, що дослідження, присвячені питанням розміщення економічних агентів здебільшого оперують терміном “територія”, тоді як економічна теорія частіше використовує категорію “простір”. Територія є двовимірною, тоді як будь-який простір чотирьохвимірний, а економічний додатково володіє особливими характеристиками. Він може характеризуватися як площею, на якій ведеться економічна діяльність, так і відстанню від суб’єкта до суб’єкта і від суб’єкта до об’єкта, а також часом, необхідним для подолання відстані.

Уточнено співвідношення між термінами “регіональна економіка” і “просторова економіка”. Регіональна економіка представляє собою область наукових знань про розміщення продуктивних сил, основи економіки регіону, регіональні відтворювальні цикли. Просторова економіка – науковий напрям, що вивчає економічні відносини і просторові трансформації як в територіальних утвореннях з уже усталеними кордонами, так і в утвореннях з нестійкими, чітко невизначеними межами. Просторова економіка досліджує також економічні процеси на тих територіях, на які не поширюються принципи регіоналізму.

Результатами роботи є висновки про необхідність зміщення акцентів у бік просторового аспекту регіональної економіки. Використання просторовості регіонального розвитку означатиме виявлення реального просторового каркасу розвитку країни, включаючи вузли випереджаючого росту і зв’язки між ними.

Ключові слова: простір, територія, економічний простір, просторова економіка, регіональна економіка.

TERMS “ECONOMIC SPACE” AND “SPATIAL ECONOMY” IN REGIONAL STUDIES

Yaskal Ihor, PhD in Economics

Bukovyna State University of Finance and Economics in Chernivtsi

Summary. Theoretical analysis of the categories “space”, “economic space”, “space economy” has been carried out in the article for further development of the concept of economic space. It has been considered reasons why the factor of space was not the subject of classical economic theories. Neglecting of space in classical economic researches has led to their simplification.

It has been detected that researches about placing economic agents mostly use the term “territory”, while economic theory often uses the category “space”. The area is two-dimensional, while any space is four-dimensional. And economic space has special characteristics additionally. It can be characterized both as an area where economic activity is done and the distance between subjects and from subject to object. Also the time needed to overcome distance can be a characteristic of economic space.

It has been specified relationship between the terms “regional economy” and “space economy”. The regional economy is an area of scientific knowledge about the distribution of productive forces, the basis of regional economy, the regional reproductive cycles. Spatial economics – scientific field that investigates the economic relations and spatial transformation both in territorial entities with already established borders and formation with unstable frontiers. Spatial economics also examines the economic processes in those areas where principles of regionalism do not apply.

The results of the paper are conclusions about the need to shift attention towards the spatial dimension of the regional economy. The use of spatiality for regional development will mean identifying real spatial development framework, including the points of outpacing growth and links between them.

Keywords: space, territory, economic space, space economy, regional economy.

Постановка проблеми. У результаті поширення світових глобалізаційних процесів, переходу до інформаційної економіки виникає необхідність переосмислення традиційних поглядів на регіони як об’єкт дослідження і як суб’єкт господарювання, пошуку новітніх механізмів та інструментів їхнього розвитку. У світлі трансформацій, що відбуваються, потребує теоретичного обґрунтування та визначення шляхів застосування в сучасних умовах просторовий підхід до регіонального управління, адаптація його до сучасних умов, використання просторовості регіонального розвитку як інструменту регулювання локалізації підприємницької діяльності. На сучасному етапі ми так чи інакше оперуємо поняттями полі, сфер впливу тощо та, як наслідок, розглядаємо межі впливу певних сил, їх взаємодію та різнодію, а також центр-периферійні зв’язки.

Просторова тематика нині набула особливої актуальності за кордоном і в нашій країні, що є відображенням потреб суспільного розвитку. Як відзначає В.Лаженцев, такого роду потреба підвищена до філософсько-методологічного рівня й низкою авторитетних дослідників розглядається в аспекті наукових революцій і парадигм [1, с. 182]. З іншого боку, ми вважаємо, що необхідність дослідження категорій економічного про-

стору, просторової економіки обумовлена ще й тим, що, будучи широкоживаними в літературі, вони до цих пір не мають однозначного трактування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковими розвідками стосовно означеної проблематики займалися й займаються В.Василенко [2], Б.Данилишин і Т.Пепа [3], В.Бистряков, Л.Чернюк, А.Дацій та ін. [4; 5], Т.Бутенко [6], О.Біяков [7; 8], В.Чекмарьов [9], П.Мінакір і О.Дем'яненко [10]. Вивчення перелічених наукових праць дозволяє стверджувати, що серед фахівців відсутня однастайна думка щодо трактувань категорій “простір”, “економічний простір”, “просторова економіка”. Вчені застосовують різні методологічні підходи і доводять існування економічного простору, описуючи при цьому його властивості й функції, але при цьому кожен автор вкладає у визначення досліджуваного предмета власний зміст.

Невирішені складові загальної проблеми. Наявність широкого спектру думок і трактувань не позбавляє необхідності проводити подальші дослідження, які б дозволили покращити розуміння живаних категорій, що характеризують просторовий підхід у регіональній економіці. У зв'язку з цим **метою статті** є розвиток концепції економічного простору та уточнення співвідношення між категоріями “економічний простір”, “просторова економіка” тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблеми економічного простору приваблювали увагу ще античних філософів (Аристотель, Платон), творців соціальних утопій (Т.Мор, Т.Компанелла, Ш.Фур'є, Р.Оуен), а в XVII-XVIII століттях постійно входили в структуру створюваних економічних теорій. Можна згадати в першу чергу Р.Кантільйона, Дж.Стюарта, А.Сміта й особливо Д.Рікардо з його принципом порівняльних переваг в міжрегіональній торгівлі й теорією ренти за місцезнаходженням. Як підкреслює Ж.-Ф.Тіссе, простір був повноцінною категорією в роздумах економістів різних шкіл докласичного періоду [11, с. 90]. Однак, після цього періоду і до кінця XIX ст. фактор простору випав з поля зору загальних економічних теорій. Класики політекономії у своїх дослідженнях не враховували фактор простору. Через це, на думку О.Гранберга, основна течія економічної думки продовжувала розвиватися як теорія “точкової” економіки або “замкнутої країни без розмірів”. Він називає це одним із самих дивних парадоксів історії економічної науки [12, с. 41]. Ігнорування економічного простору позбавляло економічні теорії належної узагальненості й гармонійності, призводило до значних спрощень. Наприклад, в дослідженнях механізмів конкуренції, торгівлі, взаємодії виробничих факторів не враховувались “монополістичний захист” відстаней і транспортних витрат, конкурентні переваги різних місць розміщення виробництва, немобільність природних ресурсів і т.д.

Хоча цей парадокс пояснюється наступним чином. Добре відомо, що і А.Сміт, і Д.Рікардо в своїх теоріях враховували територіальний аспект економічної діяльності. Але вживали вони термін “територія”, а не “простір”. Л.Зобова припускає, що в той період термін “простір” в економічних дослідженнях не використовувався взагалі, а був виключно філософською і фізичною категорією [13, с. 6]. Крім того, відсутність фактора простору в працях класиків пов'язана також з нерозвиненістю у той період наземного транспорту і, внаслідок цього, локальності переміщення. Залізниця, парове судно, телеграф, телефон набагато пізніше створюють дійсно масові комунікації в світовому масштабі [14, с. 378]. У той же час проблеми економічного простору більшою мірою розроблялися в суміжних науках, особливо в географії й демографії. Так, в економічній географії конкурували парадигми географічного детермінізму й географічного посибілізму (від слова possibility – можливість). Перша утверджувала жорстку обумовленість розвитку економіки й суспільства природними ресурсами, друга визнавала поряд із природною обумовленістю також і активну роль соціально-економічної діяльності.

Таким чином, існували об'єктивні й суб'єктивні причини відсутності категорії “простір” в класичних політекономічних дослідженнях. До об'єктивних причин можна віднести складність аналізу даного явища й відсутність інструментів аналізу, крім того, домінування у цей період досконалої конкуренції. Суб'єктивними причинами є те, що класична політекономія зосереджувала свою увагу на тих факторах, які були запропоновані нею самою. Фактори, пов'язані з простором, вона відносила до сфери спеціальних досліджень.

Тим не менше, останніми роками спостерігається підвищена увага до дослідження простору як економічної категорії. Це викликано вступом економіки в фазу глобалізації, коли загострюється боротьба за ринки збуту і національні кордони грають все меншу роль. Крім цього, необхідність вивчення цього питання пояснюється ще й тим, що в науці в основному переважає адміністративний підхід до визначення по-

няття “регіон”. Підтвердженням є факт вживання в сучасних нормативних актах України понять “регіон” і “область” як однозначних. Варто додати, що процес визначення поняття “регіон” у наукових колах триває й досі.

Не будемо зупинятися на історичному розвитку категорії “простір”, оскільки це питання детально висвітлено дослідниками [6; 13], і перейдемо до розгляду сучасних трактувань означеного терміна.

Дослідження, присвячені питанням розміщення економічних агентів (наприклад, теорія розміщення – location theory) здебільшого оперують терміном “територія”, тоді як економічна теорія частіше використовує категорію “простір”. У зв’язку з цим виникає певна колізія, яка потребує уточнення співвідношення понять “територія” і “простір” й визначення, у чому вони подібні й відмінні взагалі, та в контексті економічних досліджень зокрема. М.Косолапов пояснює це так: “...там, де є взаємодія явищ (суб’єктів), виникає їхній простір або середовище їхньої діяльності. З цього випливає, що повинно бути як мінімум два суб’єкта, в результаті взаємовідносин яких виникає простір для кожного з них. Територія, у свою чергу, не залежить від взаємодії будь-кого, вона вже задана, тобто на визначеній території формується простір якогось суб’єкта. Взаємовідносини суб’єктів у просторі характеризуються або співробітництвом або конкуренцією. Тому, цілком справедливо вважати простір організованою територією” [15, с. 7]. Співвідносячи ці терміни, Л.Зобова доводить, що територія для простору є фундаментом, при цьому простір ігнорує офіційно встановлені межі [13, с. 11]. Особливо наглядно ця закономірність проявляється в умовах глобалізації.

Говорячи про територію, ми маємо на увазі деяку площину, яка характеризується площею, тобто територія двовимірна. Тоді як будь-який простір чотирьохвимірний, а економічний додатково володіє особливими характеристиками. Він може характеризуватися як площею, на якій ведеться економічна діяльність, так і відстанню від суб’єкта до суб’єкта і від суб’єкта до об’єкта, а також часом, необхідним для подолання відстані. Економічний простір визначеного суб’єкта очевидно обмежений економічним фактором доходності. По цій причині в умовах глобалізації виробник прагне перемістити виробництво ближче до споживача, прагнучи зекономити на транспортних витратах [13, с. 10].

Постійні зміни в економічному житті обумовлюють і значне різноманіття трактувань поняття “простір”. Наведемо деякі з них. Так, Н.Сурніна пропонує таке визначення: простір – це еволюціонуюча організменна суперсистема, яка функціонує на принципах саморозвитку, ієрархічності та циклічності. В кожній точці цієї суперсистеми існує інформаційна програма розвитку (в проявленому чи не проявленому стані), котра зумовлює потенційність, наповненість і різноманіття форм розвитку простору [16, с. 17]. Іншими словами, простір – це сукупність точок з обов’язковою наявністю програми розвитку для кожної з них. Проте, на нашу думку, формулюючи поняття “простір”, потрібно акцентувати увагу не на сукупності окремих елементів простору, а на наявності взаємозв’язків між ними, тобто вести мову про середовище.

Для порівняння наведемо інший погляд. Так, Т.Мірзодаєва вважає, що простір – це динамічна система, яка включає потоки всіх наявних ресурсів розвитку (трудові ресурси, фінанси, інформацію, виробничий капітал тощо), інфраструктурні канали (інженерні, комунікаційно-інформаційні, фінансові, культурні), якими рухаються ці потоки, та локалізовані центри логістичного управління вказаними потоками. Просторовий розвиток – це відтворювальний процес елементів простору, що функціонує як система речових і енергетичних потоків (сировинних ресурсів, товарів і послуг, організаційних, фінансових і людських капіталів тощо) [17, с. 118]. Причому, за сучасного рівня розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, центри управління можуть бути віддалені від об’єктів управління.

Більш чітким і, головне, краще адаптованим для подальшого аналізу є визначення простору як організованого середовища, яке виникає в результаті взаємодії (конкуренції) матеріальних суб’єктів на певній території [13, с. 8]. А якщо ми говоримо про відносини між суб’єктами з приводу використання реально існуючих матеріальних і нематеріальних об’єктів (тобто економічні відносини на певній території), то йдеться вже про економічний простір.

Просторовий аспект в економіку був запозичений з географічної науки. З позицій географії простір – це деяка якісна характеристика економічних, природних, суспільних і т.д. об’єктів і процесів. Наприклад, нехай існують два однакових за технологічними, організаційними й економічними параметрами виробництва. Теоретично вони повинні також

характеризуватися однаковою ефективністю, проте фактично в залежності від їхнього географічного положення (розміщення) ефективність буде різною. У такому контексті простір виступає предметом географії, коли аналізується розповсюдження явищ, об'єктів або процесів по земній поверхні через призму простору. В економіці географічне розуміння простору дещо змінюється за рахунок спроб його інтерпретації не тільки як методичного підходу, але і як форми буття так званої "соціальної матерії".

Причина, через яку простір все-таки був прийнятий до розгляду мейнстрімом, на думку П.Кругмана, полягала в тому, що недосконала конкуренція більше не сприймається як феномен, що не піддається моделюванню, і завдяки цьому теорії на базі ефектів масштабу стають об'єктом досліджень [18, с. 124]. Ефект зростаючої віддачі пояснюється просторовою мобільністю не лише факторів виробництва, але й організаційних структур управління, їх впливом одна на одну. Схожа роль простору проявляється у всіх формах економічної активності.

Фахівці відмічають, що стосовно визначення економічного простору нема одностайності [6, с. 13]. Водночас більшість авторів притримуються думки, що економічний простір – це абстракція, тобто щось позбавлене конкретності й реальності, що означає властивість об'єктів, взяті як окремий предмет. Таким чином, економічний простір є фактором цінності ресурсів, проявляється в розповсюдженні суспільства та його діяльності. Більше того, як абстрактне поняття, економічний простір, по суті, безмежний або нескінченний, проте сегментується територіальними кордонами [6, с. 15]. Можна сказати по-іншому: економічний простір – це простір, в якому здійснюється будь-яка економічна діяльність. У зв'язку з цим можливий двоякий підхід: або опис поведінки економічних агентів у межах певного економічного простору, або характеристика власне простору, який залежатиме від поведінки цих агентів [13, с. 8]. У будь-якому випадку, економічний простір функціонує на основі своїх власних об'єктивних законів, які потрібно пізнати й врахувати в економічній діяльності.

Економічний простір (space of economy) представляє собою насичену територію, що вміщує велику кількість об'єктів і зв'язків між ними: населені пункти, промислові підприємства, господарські й рекреаційні площі, транспортні й інженерні мережі тощо [12, с. 25]. Територія інтегрує життя людей, задає структуру простору. Територія, регіон мають внутрішній простір і зв'язки із зовнішнім простором, які на сучасному етапі стають глобальними. Близькими до поняття "економічний простір" є поняття просторова (територіальна) структура економіки і просторова (територіальна) організація господарства. При цьому просторова організація трактується в першу чергу як природний порядок (облаштування) і потім – як діяльність з організації (упорядкування) простору [12, с. 25].

З категорією "економічний простір" тісно пов'язане поняття "просторова економіка". Деякі вчені, наприклад, В.Василенко, характеризуючи економічний простір як середовище або деяку сукупність відповідних елементів, які взаємодіють між собою в тривимірному просторі, пропонують вживати ці терміни як синоніми, зауважуючи, втім, на тимчасовості подібних аналогій [2, с. 10]. Очевидно, що досліджуваний напрям потребує подальших наукових розвідок.

У сучасній англійській літературі існує термін "spatial economics", тобто просторова економіка. Підкреслимо, що просторова економіка як розділ економічних досліджень поділяється на дві складові частини – теорію розміщення (location theory) і теорію простору ринку (theory of spatial market), яка вивчає розмір і форму ринкових просторів (ареалів) в умовах просторової конкуренції. У свою чергу, теорія простору ринку є складовою теорії фірми.

Співвідношення між регіональною економікою й просторовою економікою (spatial economics) в науковій літературі достатньо невизначено. У свою чергу, просторова економіка (або економіка простору) як наука трактується неоднозначно. Просторова економіка в регіональних теоріях нерідко розглядається як синонім терміна "регіональна економіка", тобто в значенні господарської діяльності людей, що проживають на визначеній території, з метою задоволення ієрархії існуючих регіональних потреб. Відмінність між цими поняттями, на думку вчених [16, с. 92], дуже тонка і лежить в площині вектора розгляду. Регіональна економіка, як правило, має вектор пізнання переважно доцентровий, що відображає погляд зсередини системи. Просторова економіка – вектор пізнання переважно направлений всередину і ззовні, аналогічно погляду із суперсистеми.

Якщо регіональна економіка представляє собою область наукових знань про: розміщення продуктивних сил, основи економіки регіону, регіональні відтворювальні цикли, то просторова економіка – науковий напрям, що вивчає процес і результат діяльності суб'єктів просторового розвитку, що базуються на принципах саморозвитку, на економічних відносинах з територіальними соціально-економічними системами вищого порядку і новосформованими територіальними утвореннями (територіями з особливим статусом, в т.ч., вільними економічними зонами, технополісами, науковими й технопарками) [16, с. 96]. Узагальнюючи зв'язок регіонального й просторового аспектів, П.Мінакір і О.Дем'яненко визначають регіональну економіку як дослідження закономірностей формування, функціонування і взаємодії економічних комплексів (економічних регіонів) у просторі [10, с. 68]. А просторова економіка, в свою чергу, вивчає економічні відносини (причинно-наслідкові зв'язки), просторові трансформації як в територіальних утвореннях з уже усталеними кордонами (область, район, місто), так і в утвореннях з нестійкими, чітко невизначеними межами (зони впливу великих міст, транскордонні території тощо) [16, с. 96]. Просторова економіка досліджує також економічні процеси на тих територіях, на які не поширюються принципи регіоналізму (наприклад, міста, адміністративні райони, сільські й інші населені пункти). Очевидно, вживаючи термін “просторова економіка”, ми дещо розширюємо горизонти досліджуваних явищ.

Різниця між регіональною економікою й просторовою економікою бере початок від фіксування відмінностей між системами регіонів (як дискретними об'єктами) і простором (в термінах неперервності) [12, с. 32]. Результати такого порівняння показали, що сучасному етапу властива інституціоналізація специфічної діяльності з просторового розвитку, яка не завжди співпадає з діяльністю з регіонального розвитку. Просторова економіка розвивається на території, яка уже володіє певною економічною цілісністю, де відбуваються взаємопов'язані, взаємообумовлені процеси. Така діяльність пов'язана з пошуком додаткових ефектів від сукупності якостей простору [16, с. 96].

Висновки. Таким чином, очевидним є необхідність зміщення акцентів у бік просторового аспекту регіональної економіки. У найбільш загальному вигляді використання просторовості регіонального розвитку означатиме виявлення реального просторового каркасу розвитку країни, включаючи вузли випереджаючого росту і зв'язки між ними, що виявляються в глобальному економічному контексті; планування напрямків прискореного розвитку цих вузлів на основі використання місцевих конкурентних переваг; розробку і впровадження проектів такого випереджаючого розвитку, що здатні “втягнути” в свою орбіту і так звані депресивні території. Основними економічними стимулами формування таких вузлових центрів є нарощення потенційних можливостей регіону за рахунок використання ефекту “центру тяжіння”. Під ефектом “центру тяжіння” мається на увазі додаткове надходження інвестицій, можливість отримання більш високих прибутків і створення додаткових робочих місць за рахунок розвитку сучасної інфраструктури, яка здатна обслуговувати значні потоки товарів, послуг, інформації, фінансових та технологічних ресурсів. Поряд із вказаним ефектом, іншими стимулами є мінімізація трансакційних витрат, створення більш сприятливих умов для ведення бізнесу і можливість отримання за рахунок цього додаткових конкурентних переваг регіону. По суті, реалізація просторового підходу до регулювання економічних процесів у регіоні повинен зводитися до формування або сприяння формуванню таких центрів і встановлення тісних зв'язків між ними, а не до рівномірного покриття всього простору комунікаційними мережами.

З огляду на сказане, завданнями подальших наукових досліджень повинно стати детальне вивчення закономірностей та механізмів зосередження і регулювання економічної активності в певних точках простору.

Перелік посилань:

1. Лаженцев В.Н. *Пространственная экономика как исследовательская программа* / В.Н.Лаженцев // *Пространственная экономика*. – 2015. – №2. – С. 180-188.
2. Василенко В.М. *Архитектура регионального экономического пространства: Монография* / В.М.Василенко / НАН України. *Ин-т экономико-правовых исследований*. – Донецк: Юго-Восток, 2006. – 311 с.
3. Пєпа Т.В. *Концептуальні основи розбудови економічного простору України* / Т. В. Пєпа ; за ред. Б.М. Данилишина. – Київ; Черкаси: Брама-Україна, 2007. – 124 с.

4. Економічний простір і динаміка розвитку продуктивних сил України: теоретико-методологічні основи дослідження / Данилишин Б.М., Бистряков І.К., Дацій О.І. та ін.; за ред. Б. М. Данилишина. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – 220 с.
5. Бистряков І.К. Економічний простір: аспекти методологічного визначення / І.К. Бистряков, Л.Г. Чернюк; за заг. ред. Б.М. Данилишина. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 56 с.
6. Бутенко Т.О. К вопросу о сущности экономического пространства / Т.О.Бутенко // *Економіка та право*. – 2010. – №2. – С. 13-17.
7. Бияков О.А. Теория экономического пространства: методологический и региональный аспекты: научное издание / О.А. Бияков. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 2004. – 152 с.
8. Бияков О.А. Экономическое пространство региона: процессный подход: монография / О.А. Бияков. – Кемерово: КузГТУ, 2004. – 244 с.
9. Чекмарев В.В. Книга об экономическом пространстве / В.В. Чекмарев. – Кострома: КГУ им. Н.А.Некрасова, 2001. – 341 с.
10. Минакир П.А. Очерки по пространственной экономике / П.А.Минакир, А.Н.Демьяненко / отв. ред. В.М.Полтерович / Хабаровск: ИЭИ ДВО РАН, 2014. – 272 с.
11. Тиссэ Ж.-Ф. Забвение пространства в экономической мысли / Ж.-Ф. Тиссэ // *Пространственная экономика*. – 2007. – №4. – С. 88-104.
12. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики /А.Г. Гранберг. – М.: ГУ ВШЭ, 2006. – 495с.
13. Зобова Л.Л. Территория и пространство: близнецы или двойняшки? / Зобова Л.Л. // *Региональная экономика: теория и практика*. – 2008. – №38 (90). – С. 6-12.
14. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм, XV-XVIII вв. Т.1. Структура повседневности: возможное и невозможное / 2-е изд.; пер. с фр. Л.Е.Куббеля / Ф.Бродель. – М.: Весь Мир, 2006.
15. Косолапов Н. Глобализация: территориально-пространственный аспект / М.Косолапов // *Международная экономика и международные отношения*. – 2005. – №6. – С. 3-13.
16. Сурнина Н.М. Пространственная экономика: Теоретико-методологическое и научно-практическое исследование: Дис. ... д-ра экон. наук: 08.00.05 / Н.М.Сурнина. – М.: РГБ, 2003. – 215 с.
17. Мірзодаєва Т. В. Теоретико-методологічні підходи до дослідження просторового розвитку регіону / Т. В. Мірзодаєва // *Регіональна економіка*. – 2004. – № 2. – С. 118-126.
18. Кругман П. Пространство: последний рубеж / П.Кругман // *Пространственная экономика*. – 2005. – №3. – С. 121-137.

Стаття надійшла: 25.04.2016 р.
Рецензент: д.е.н., доц. Горювий Д.А.

